

Особистість, суспільство, закон. Харків, 2020

УДК 378

Валентина Олександрівна ТЮРИНА,

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри соціології та психології факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2308-1977>

**КОМУНІКАТИВНА І КОНФЛІКТОЛОГІЧНА
КОМПЕТЕНТНОСТЬ ЯК ПРОФЕСІЙНО НЕОБХІДНІ
ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ
ПРАВООХОРОНЦІВ**

Розглянуто комунікативну компетентність як професійну якість майбутніх правоохоронців. Зазначено, що одним з методів формування комунікативної компетентності як професійно необхідної якості є проведення тренінгів.

Ключові слова: комунікативна компетентність, тренінг.

Професійна діяльність працівників поліції, зокрема їхня робота з різними категоріями населення, є вельми різноманітною. Одним з напрямків цієї роботи є профілактика та розв'язування соціальних конфліктів, в тому числі, й міжособистісних конфліктів. Це потребує проведення цілого спектру заходів та здійснення різноманітних форм роботи. Їхня ефективність забезпечується ґрунтовністю попередньої спеціальної підготовки, яка спрямована на формування системи знань, умінь, навичок, особливо у галузях спілкування та конфліктології, а також – якостей особистості, зокрема комунікативної та конфліктологічної компетентностей. Отже, одним з напрямів професійної підготовки курсантів як майбутніх працівників поліції має бути формування комунікативних умінь і навичок раціональної поведінки та безконфліктного стилю спілкування.

Оскільки проблема спілкування не є новою, то їй присвячено багато наукових праць зарубіжних і вітчизняних психологів і педагогів (Джонсон Д.У., Жуков Ю.М., Крижанська Ю.С., Петровська Л.А., Г.В.Попова, Растянников П.В., О.О.Теличкін, Третьяков В.П. та інші). Різні підходи та технології формування комунікативних умінь висвітлюються у роботах Джонсон Д.У., Вачкова І.В., Ємельянова Ю.М., Захарова В.П., Коротаєвої Є.В. та інших. Проблемою формування комунікативних умінь працівників органів внутрішніх справ займалися Ващенко І.В., С.П.Гіренко, Г.В.Попова, О.О.Теличкін та інші.

Але питання, що стосуються формування у майбутніх працівників поліції комунікативних умінь як фактору й умови профілактики і розв'язування конфліктів, в тому числі й міжособистісних конфліктів, залишилися недостатньо розглянутими і потребують додаткових досліджень.

Мета нашої роботи полягає в тому, щоб розглянути комунікативну і конфліктологічну компетентності як професійно необхідні якості особистості майбутніх правоохоронців.

Оскільки професійна діяльність працівників поліції належить до категорії професій “людина – людина”, то це вимагає сформованості умінь і навичок раціонального спілкування з іншими людьми. На думку Р.С.Немова [2], спілкування – це обмін інформацією між людьми; їх взаємодія. За визначенням автора, спілкування – це тип внутрішньовидових та міжвидових контактів, які супроводжуються обміном інформацією. Автор виділяє такі види спілкування: мотиваційне; діяльнісне; матеріальне; когнітивне; кондиційне [2].

Специфіка професійної діяльності працівників поліції полягає в тому, що вона відбувається в агресивному соціальному середовищі, за умов різноманітних конфліктних ситуацій.

Тому правоохоронець повинен спілкуватися у такий спосіб, щоб люди захотіли почути й зрозуміти його, прийняти його точку зору і погодитися з нею та діяти у напрямку, який було запропоновано поліцейським. Це потребує від людей зміни їхньої думки, їхнього ставлення до ситуації, до інших людей, до їхніх поглядів, цінностей, бажання зрозуміти їх, повірити їм, перестати сприймати їх як ворогів. Це, зазвичай, буває важко зробити. Отже, у професійній підготовці майбутніх працівників поліції дуже важливим є формування конфліктологічної компетентності як професійної якості особистості.

За визначенням, компетентність – це авторитет, знання, обізнаність, людини у якійсь галузі. Таким чином, конфліктологічна компетентність – це певна сукупність, система знань у галузі конфліктології, а також у галузі спілкування. Однак наявність знань про спілкування, про способи та прийоми раціонального й ефективного спілкування ще не забезпечує сформованість умінь і навичок ефективного спілкування. Цього треба спеціально навчатися.

Крім того, комунікативні уміння, що є необхідними для здійснення профілактики конфліктів, мають певну специфіку. На думку К.У. Томаса, у сфері конфліктних ситуацій можливі такі стратегії поведінки: суперництво, співробітництво, компроміс, уникання, пристосування. Жодна з цих стратегій не може бути виключно правильною, як й виключно хибною лінію поведінки у конфліктній ситуації [4].

Конфліктологічна компетентність – це, перш за все, опанування позиції співробітництва, партнерства, у сукупності з володінням й іншими стратегіями поведінки у конфліктній ситуації [3, с. 155]. Тому, щоб навчити майбутніх працівників поліції правильного, ефективного спілкування, необхідно включати їх у спеціально організоване спілкування з метою формування і відпрацювання комунікативних умінь і навичок. Для цього доцільно проводити тренінгові заняття та практичні заняття з елементами тренінгу. Однак оскільки когнітивний компонент не завжди є у тренінгу головним, а може й взагалі бути відсутнім, то тренінгову роботу не можна звести тільки до навчання.

На думку О.П.Ситникова, тренінг доцільно розглядати як систему навчання і підготовки професійних кадрів, спрямовану на відтворення цілісного феномену професійної майстерності, характерного для конкретного виду професійної діяльності [5].

Психологічний тренінг дуже тісно стикається з розвивальним навчанням, яке вживають у широкому розумінні слова. У тренінгу можуть вживатися психотерапевтичні, корекційні та навчальні методи.

Один з провідних спеціалістів по тренінгах Ю.М. Ємельянов [1] відмічає, що “тренінг” має використовуватися для позначення методів розвитку здібностей до навчання або до оволодіння будь-яким складним видом діяльності, зокрема спілкуванням [1].

Висновок. Усе зазначене робить тренінг багатофункціональним методом як навчання, так й формування професійних якостей особистості курсантів, зокрема їх комунікативної компетентності. Це дозволяє закласти основи їх професійної майстерності, сприяє ефективному виконанню їх професійних обов'язків, зокрема, здійсненню роботи з профілактики та врегулювання конфліктів, особливо міжособистісних конфліктів.

Список бібліографічних посилань

1. Емельянов Ю. Н. Активное социально-психологическое обучение. Ленинград : Изд-во ЛГУ, 1985. 166 с.
2. Немов Р. С. Психология. Т. 1. М. : ВЛАДОС, 1995. 576 с.
3. Психологический словарь / под ред. В. П. Зинченко, Б. Г. Мещерякова. М. : Педагогика-Пресс, 1996. 440 с.
4. Психология личности: тесты, опросники, методики / авт.-сост. Н. В. Киршева, Н. В. Рябчикова. М. : Геликон, 1995. 236 с.
5. Ситников А. П. Акмеологический тренинг. Теория. Методика психотехнологии. М. : Технолог. шк. бизнеса, 1996. 428 с.

Одержано 27.02.2020

Рассматривается коммуникативная компетентность как профессиональное качество будущих работников правоохранительных органов. Отмечено, что одним из методов формирования коммуникативной компетентности как профессионально необходимого качества является проведение тренингов.

Ключевые слова: коммуникативная компетентность, тренинг.